

- ד. בכל פעילות המוגדרת כפעילות גובה יחבשו המתאמנים קסדות מתאימות.
- ה. בעת הפעילות יש לוודא כי התלמידים ממלאים אחר ההוראות שניתנו להם במהלך התדרוך בנוגע לאבטחה.
- ו. בפעילויות המתקיימות במסלול החבלים הגבוהים ידאג מפעיל המתקן בשטח שהמתאמנים יהיו מאובטחים לאורך כל הפעילות.
- ז. כל פעולה של אבטחה, ניתוק או חיבור של טבעת לצורך שימוש במתקן תיעשה תחת השגחתו הפרטנית והמלאה של מפעיל המתקן.
- ח. כל חיבור וניתוק ממערכת האבטחה וכל תפעול של מערכת זו ייעשו בהשגחתו של מפעיל המתקן של מתחם חבלים אתגרי.

4. ניווט

4.1 רקע

- 4.1.1 פעילות הניווט היא נדבך משמעותי בתהליך החינוכי שהתלמידים והמדריכים עוברים בפעילות שדה, בניווטים ובסיירות. במסגרת פעילות זו משולבים לימודי טבע, טופוגרפיה, הכרת הסביבה והתמצאות בשטח הבנוי ובשטח הפתוח. נוסף לכך הפעילות מסייעת לפיתוח מיומנויות אישיות.
- 4.1.2 קיימים שני סוגי ניווטים: ניווט בשטח בנוי (שאינו במקום יישובם של התלמידים) וניווט בשטח פתוח (מחוץ לשטח המיושב).

4.2 הגדרות

- 4.2.1 **אחראי הניווט**: אחראי פעילות כהגדרתו בפרק א', "עקרונות וקווים מנחים לתכנון, לתיאום ולביצוע של פעילויות חוץ-בית-ספריות". האחראי גם מאשר את פרטי הפעילות, ובכלל זה את המסלולים, את קבוצות הניווט, את דרגת הקושי ואת ההכנות הנדרשות.
- 4.2.2 **מדריך ניווט**: מורה או מדריך שהוכשר ללמד ניווט.

4.2.3 **מד"ץ/מש"ץ**: תלמיד כיתה ט' ומעלה אשר הוסמך בידי מורה שלי"ח וידיעת הארץ, בחוג סיירות או בתנועת נוער, לשמש מד"ץ/מש"ץ והנושא תעודת הסמכה לכך. תפקידו לשמש מדריך עוזר בעת הניווט.

4.2.4 **חוליה**: קבוצה של תלמידים מנווטים המונה ארבעה תלמידים לפחות.

4.2.5 **קבוצה**: שלוש או ארבע חוליות מנווטות המצטרפות לקבוצת ניווט אחת.

4.3 טבלת היערכות

טבלה זו מיועדת לסייע לאחראי על הפעילות להתכונן בשיטתיות לפעילות החוץ-בית ספרית המתוכננת. כדי להשלים את ההתכוננות לפעילות יש לקרוא היטב את הטבלה יחד עם ההנחיות הספציפיות המפורטות אחריה.

מס'	הנושאים לבדיקה
1.	<p>תיק פעילות חוץ-בית-ספרית לניווט הפעילות החוץ-בית-ספרית תיערך על פי המפורט בתיק הפעילות שיכלול לפחות את אלה:</p> <p>א. תיאור הפעילות ומטרתה ב. תדריכים כתובים לסגל, למלווים, למדריכים ולבעלי תפקידים אחרים הכוללים דרישות בטיחות ספציפיות ג. תדריכים כתובים לתלמידים ד. דרכי תקשורת ודיווח ה. ריכוז האישורים המחייבים ו. רשימה מסווגת של המשתתפים (תלמידים, מורים, מדריכים, מלווים אחרים, מלווים רפואיים) ז. הוראות היערכות למצבי חירום, לעזרה ראשונה ולפינוי (ובכלל זה מספרי טלפון לשעת חירום).</p>
2.	<p>אישורים</p> <p>א. הפעילות תתואם עם הלשכה לתיאום טיולים ותותנה בקבלת אישור כנדרש. ב. בנוסף יש לתאם את הפעילות עם הגורמים הרלוונטיים באזור המסלול: קב"ט הרשות המקומית, הרב"ש, המשטרה והצבא, על פי הנחיות האישור הביטחוני. ג. השתתפות תלמיד בפעילות מותנית בהמצאת אישור החתום על ידי ההורים/אפוטרופוס המאשר כי מצב בריאותו של התלמיד תקין ומאפשר את השתתפותו בפעילות וכן בחתימת ההורים על הסכמתם להשתתפות ילדם בפעילות.</p>

מס'	הנושאים לבדיקה
3.	<p>התלמידים המשתתפים</p> <p>א. ניווט בשטח בנוי</p> <ul style="list-style-type: none"> • בניווט ביום רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ד' ומעלה. • בניווט בלילה רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ז' ומעלה. <p>ב. ניווט בשטח פתוח</p> <ul style="list-style-type: none"> • בניווט ביום רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ה' ומעלה. • בניווט בלילה רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ט' ומעלה. <p>ג. הגבלות והבהרות נוספות מפורטות בהמשך.</p>
4.	<p>חלוקה לזוגות</p> <p>לפני היציאה לפעילות יחולקו התלמידים לזוגות, ובני הזוג יונחו לשמור על קשר עין קבוע ביניהם ולשמור זה על זה לאורך כל הפעילות ועד לחזרה למוסד החינוכי או עד לפיזור לבתי התלמידים.</p>
5.	<p>מסירת מידע בכתב ותדריכים</p> <p>א. יש למסור לסגל תדריכים בכתב.</p> <p>ב. יש לערוך לסגל תדריכים לפני היציאה לפעילות ובמהלכה.</p> <p>ג. יש להעביר תדריכים לתלמידים לפני היציאה לפעילות, לפני העלייה על רכב ההסעה ולפני הירידה ממנו.</p> <p>ד. יש לערוך לתלמידים תדריך לפני תחילת הפעילות ולמסור להם את תמצית המידע הבטיחותי בכתב.</p> <p>ה. התדריכים לסגל ולתלמידים יועברו על ידי אחראי הניווט.</p>
6.	<p>המלווים והמדריכים</p> <p>א. המלווים</p> <p>ראה פירוט להלן.</p> <p>המלווים של כל קבוצה יקיימו מפקדי זוגות ומפקדים על פי שמות במועדים אלה לפחות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • לפני היציאה לפעילות – בתוך רכב ההסעה • לאחר כל הפסקה במהלך הנסיעה או התנועה • עם ההגעה למקום הפעילות ולפני תחילתה • בסיום הפעילות. <p>ב. המדריכים</p> <p>ראה פירוט להלן.</p>
7.	<p>בטיחות בנסיעה ברכב</p> <p>א. יש לתדרך את התלמידים בהנחיות ההתנהגות המחייבות.</p> <p>ב. יש לתדרך את הנהגים בנוגע לציר התנועה ולמקומות העצירה.</p> <p>ג. יש לוודא את נוכחותם של מלווים בכל רכב (בקדמת הרכב ומאחור).</p> <p>ד. יש לוודא חגירת חגורות בטיחות במהלך הנסיעה.</p>
8.	<p>עזרה ראשונה והצלה</p> <p>ראה פירוט להלן.</p>
9.	<p>אירועים חריגים</p> <p>א. יש לעצור את הפעילות ולוודא שאנשים נוספים אינם עלולים להיפגע.</p> <p>ב. במקרה הצורך יש לפנות לחדר המצב לטיולים ולבקשו להזעיק יחידת חילוץ.</p> <p>ג. על כל אירוע ביטחוני או בטיחותי ועל כל אירוע שנעשה בו פינוי רפואי לבית חולים יועבר דיווח מייד למנהל מוסד החינוך או לתנועת הנוער שהתלמיד שייך אליה.</p>

4.4 הנחיות מפורטות

4.4.1 דרישות כלליות

- א. את הניווט אפשר לקיים הן בשטח בנוי והן בשטח פתוח.
- ב. אורך המסלול ודרגת הקושי שלו יותאמו לגיל המשתתפים, למיומנותם ולאופי השטח.

4.4.2 הכנות מקדימות לניווט

- א. אחראי הניווט יכיר את מסלולי הניווט וישתתף בכל תהליך ההכנות.
- ב. מדריך הניווט או אחראי הניווט יכין תכנית ניווט מפורטת, הכוללת הגדרה של מסלולי הניווט, הגדרת הסיכונים והמפגעים הבטיחותיים, ההגבלות הביטחוניות ונוהלי הניווט, ההתמצאות, החבירה והקשר.
- ג. תכנון מסלול הניווט יכלול את הפרטים האלה לפחות:
 - 1) אזור הניווט (תיאור שטח כללי)
 - 2) גבולות הגזרה (גבולות ברורים)
 - 3) מקומות בולטים וגבוהים להתמצאות בעת הצורך
 - 4) נקודות ציון במהלך המסלול
 - 5) נקודת התחלה, נקודות ביקורת ונקודת סיום ברורות.
- ד. יש לקבוע מסלולי ניווט הרחוקים ככל האפשר ממפגעים ומסיכונים בטיחותיים, כגון כבישים ראשיים, בורות, מחצבות, מסילות ברזל ומצוקים.
- ה. שבועיים-שלושה לפני הפעילות יציג מדריך הניווט או אחראי הניווט את התכנית לאחראי הפעילות והוא יאשר את הפעילות.
- ו. מדריך הניווט או אחראי הניווט יקיים סיור הכנה רגלי או רכוב בשטח הניווט כדי להכירו על בוריו ולבדוק את הסיכונים הבטיחותיים בו.
- ז. יומיים-שלושה לפני הניווט יקיים אחראי הניווט תחקור מקיף למדריך הניווט. התחקור יבדוק את האיכות של תהליך ההכנות לניווט וכן את ההיערכות למקרי חירום ויתבצע על ידי שאלות מצד אחראי הניווט למדריך הניווט. במסגרת התחקור ייבחנו בין השאר הנושאים האלה:

- 1) האופן שבו השטח חולק ונותח
- 2) נקודות תורפה בטיחותיות
- 3) הגבולות של גזרת הניווט
- 4) ניתוח מקרים ותגובות (פציעה, חילוץ, נתק, חשכה, איבוד הדרך וכד')
- 5) טבלאות שליטה ובקרה
- 6) נוהלי קשר ותקשורת לחפ"ק וליחידות החילוץ וההצלה
- 7) נוהלי חבירה עם כוחות החילוץ וההצלה
- 8) מיקום המדריכים, המלווים החמושים והמלווים הרפואיים לאורך המסלול ודרכי ההתקשרות אתם בעת חירום.

ח. הכנת המדריכים והמלווים

- יש לקיים הכנה למדריכים ולמלווים לקראת הפעילות. הכנה זו תכלול -
- 1) ניתוח שטח הניווט (צירים ונקודות בולטות);
 - 2) התמצאות וקריאת מפה;
 - 3) הגדרת סיכונים בטיחותיים וקביעת דרכי ההתמודדות אתם;
 - 4) הגדרת מגבלות הביטחון;
 - 5) קביעת נקודות חבירה לכוחות חילוץ ופינוי רפואי;
 - 6) תיאור נקודות ציון במסלולים;
 - 7) הבהרת נוהלי קשר והתקשרות לחפ"ק ולגורמי חילוץ והצלה;
 - 8) תרגול סימולציה של מקרים ותגובות (פציעה, פינוי, שיבוש קשר, איבוד הדרך, יציאה מתחום שטח הניווט וכו');;
 - 9) במידת האפשר מומלץ לקיים תצפית על השטח שבו הניווט מתבצע.

ט. תדריך לפני היציאה לניווט

ביום הניווט, לפני היציאה לפעילות, יקיים אחראי הניווט תדריך למשתתפים ולצוות החפ"ק. התדריך יכלול את הפרטים האלה:

(1) אזור הניווט – תא שטח, גבולות גזרה, אתרים מיוחדים, נקודות תצפית, נקודות בולטות, נקודות זיהוי, צירים ראשיים, חלוקה לאגני ניקוז, אתרים מסוכנים וכו'

(2) נוהלי היציאה והסיום ונקודות ההתחלה והסיום

(3) נוהלי הביטחון והבטיחות

(5) נוהלי יצירת הקשר וההתקשרות בעת חירום

(6) נוהלי החבירה – נקודות חבירה וחילוץ לאורך המסלול

(7) נוהלי ההתנהגות במצבים שונים (נתק, איבוד קשר, נפגע בשטח, כניסה לשטח אש וכו').

נוסף לכך יתדרך האחראי את בעלי התפקידים בניווט: מדריך הניווט, המלווים החמושים, המלווים הרפואיים, החפ"ק הרכוב וכו'.

י. יש לנהל רישום שמי מדויק של התלמידים לפי החלוקה לחוליות ולמסלולי הניווט. כל קבוצה הנעה על מסלול מסוים תרשום את שעות היציאה והסיום של הניווט. עותקים של רישום זה יימצאו בידי המדריך בשטח, בידי אחראי הניווט ובחפ"ק (אם יש חפ"ק).

4.4.3 הציוד לניווט

א. ציוד אישי

(1) נעליים גבוהות

(2) כובע

(3) ביגוד מתאים

(4) שעון יד

(5) מים (בהתאם לדרישות המופיעות בחוזר הטיולים המעודכן)

(6) משרוקית.

ב. הציוד לחוליה

- (1) מכשיר קשר או טלפון נייד + סוללות רזרביות
- (2) מצפן
- (3) מד-קואורדינטות
- (4) מפת ניווט 1:50
- (5) מים
- (6) דפים וכלי כתיבה
- (7) פנסים + סוללות
- (8) דף קשר לשעת חירום הכולל את מספרי הטלפון של הגורמים הללו: אחראי הניווט, תחנת המשטרה הקרובה, חדר המצב של משרד החינוך, מנהל המוסד וקבוצות ניווט אחרות
- (9) משקפת (מומלץ).

ג. הציוד לחפ"ק

- (1) ברכב החפ"ק יימצאו מכשיר קשר או טלפון נייד, אלונקה, ציוד רפואי, מים המספיקים לכל הקבוצה, מפה, מצפן, מד-קואורדינטות, משקפת ופנס רב-עוצמה.
- (2) בידי אחראי החפ"ק יימצאו רישום שמי, מכשיר קשר או טלפון נייד, מספרי טלפונים חיוניים ועזרי שליטה שונים, כגון מפה ובה סימון צירי הניווט ונקודות דיווח של כל קבוצה בהתאם להתקדמות הניווט.

4.4.4 ביצוע הניווט

א. הנחיות כלליות

- (1) בידי כל ראש חוליה יימצאו רשימת התלמידים ורשימת טלפונים לשעת חירום.
- (2) ניווטים בשמורות טבע ובגנים לאומיים יתבצעו על פי ההנחיות והמגבלות של רשות הטבע והגנים הלאומיים.

ב. ניווט בשטח בנוי

(1) ניווט ביום

- (א) בניווט רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ד' ומעלה.

- (ב) כל חוליה תמנה 4 תלמידים לפחות.
- (ג) לכל קבוצה של 20 תלמידים יתלווה מדריך/מלווה מבוגר.
- (ד) ניווט של 3 קבוצות ומעלה יפוקח ויבוקר בידי חפ"ק.
- (ה) החפ"ק יכלול אחראי ניווט, חובש, נושא נשק ארוך ורכב המתאים לתנאי שטח הניווט.
- (ו) המרחק בין החוליות יאפשר סיוע הדדי בטווח זמן מיידי (10 דקות).
- (ז) קיימת אפשרות לכפל תפקידים; למשל, שהמלווה החמוש יהיה גם מגיש עזרה ראשונה.

(2) ניווט בלילה

- (א) בניווט רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ה' ומעלה.
- (ב) כל חוליה תמנה 4 תלמידים לפחות.
- (ג) לכל חוליה יתלווה מד"ץ/מש"ץ.
- (ד) לכל קבוצה של 4 חוליות יתלוו מדריך ומלווה מבוגר (המלווה הוא בנוסף למד"ץ/למש"ץ).
- (ה) לכל קבוצה של 4 חוליות יצטרפו אחראי ניווט, חובש ורכב המתאים לתנאי שטח הניווט. לניווט של 3 קבוצות ומעלה יצטרף גם נושא נשק ארוך.
- (ו) המרחק בין החוליות יאפשר סיוע הדדי בטווח זמן מיידי (10 דקות).
- (ז) קיימת אפשרות לכפל תפקידים; למשל, שהמאבטח החמוש יהיה גם מגיש עזרה ראשונה.

ג. ניווט בשטח פתוח

(1) ניווט ביום

- (א) בניווט רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ז' ומעלה.
- (ב) כל חוליה תמנה ארבעה תלמידים לפחות.
- (ג) לכל קבוצה של ארבע חוליות יתלווה מדריך.

(ד) ניווט של שלוש קבוצות ומעלה יפוקח ויבוקר בידי חפ"ק. החפ"ק יכלול אחראי ניווט, חובש, נושא נשק ארוך ורכב המתאים לתנאי שטח הניווט.

(ה) המרחק בין החוליות יאפשר סיוע הדדי בטווח זמן מיידי (10 דקות).

(ו) קיימת אפשרות לכפל תפקידים; למשל, המאבטח החמוש יהיה גם מגיש עזרה ראשונה.

2) ניווט בלילה

(א) בניווט רשאים להשתתף תלמידים מכיתה ט' ומעלה.

(ב) כל חוליה תמנה 4 תלמידים לפחות.

(ג) לכל חוליה יתלווה מלווה מבוגר.

(ד) לכל קבוצה של 3 חוליות יתלווה מדריך.

(ה) לכל קבוצה של 3 חוליות ניווט יצטרפו מורה שלי"ח, חובש ורכב המתאים לתנאי שטח הניווט. לניווט של 3 קבוצות ומעלה יצטרף גם נושא נשק ארוך.

(ו) המרחק בין החוליות יאפשר סיוע הדדי בטווח זמן מיידי (10 דקות).

(ז) קיימת אפשרות לכפל תפקידים; למשל, שהמאבטח החמוש יהיה גם מגיש עזרה ראשונה.

(ח) אם קיימת מערכת איתור לוויינית עם כל חוליה, אפשר לבצע את הפעילות ללא בקר/מלווה צמוד.

ד. חפ"ק

(1) כל חוליה תדע היכן ממוקם החפ"ק ומה הן דרכי ההתקשרות עמו.

(2) רכב החפ"ק יסייע בשליטה, בהכוונה, באבטחה ובמתן מענה רפואי בשעת הצורך.

(3) כל חוליה תיצור קשר טלפוני עם החפ"ק פעם בשעתיים. אם החוליה לא יצרה קשר ייצור החפ"ק קשר טלפוני עמה.

4) החוליות ידווחו לחפ"ק על כל הגעה לנקודה מוסכמת מראש באמצעות מכשיר קשר או טלפון נייד כפי שסוכם מראש.

5) החפ"ק ינהל שתי טבלאות שליטה :

מס' החוליה	שם אחראי הניווט	שמות התלמידים	ציר הניווט (מס' נ"צ)	מס' הטלפון הנייד או מכשיר הקשר

מס' החוליה	המיקום	שעת הדיווח	שעת היציאה	שעת הסיום	הערות

ה. ניתוק הקשר עם אחת החוליות

במקרה שלא נוצר קשר עם חוליה מסוימת במשך יותר משעתיים, יש לבצע את הפעולות האלה :

- 1) יש לקיים תחקיר ובדיקה עם החוליות הנוספות.
- 2) האחראי יארגן חוליות חיפוש בהתאם לאפשרויות ולכללי הבטיחות.
- 3) יש לזהות את ציר הניווט של החוליה.
- 4) רכב החפ"ק ייסע בציר הניווט ויחפש אחר החוליה.
- 5) אם החוליה לא אותרה, יש לעדכן את אחראי הניווט, את חדר המצב ואת יחידת החילוץ בגזרה.
- 6) החוליה עצמה תנסה ליצור קשר במכשיר קשר, בטלפון נייד או במשרוקיות האישיות.